

Uddrag
af
Medicinalberetningen

fra
Viborg og Thisted Amters Fysikat
for Aaret 1909.

Viborg.
F. V. Backhausens Bogtrykkeri.
1910.

Omkostningerne ved Udgivelsen afholdes efter Bevilling af Amdsraadene for
Viborg og Thisted Amter.

Folkemængden

er for hele Fysikatet kalkuleret til 192548.

	I Viborg Amt.....	116935.		
	I Thisted —	75613.		
I Viborg.....	10525	I Viborg Amts Landkreds.....	100876	
I Skive.....	5534	I Thisted —	62152	
I Thisted	6789			
I Nykjøbing (Mors)	6672			
I samtlige Købstæder		29520	I samtlige Landkredse	163028

Fødsler.

Efter Jordemødrenes Fødselsprotokoller er der fra hele Fysikatet anmeldt 5822 Fødende med 5887 Fødsler, deraf 65 Flerfødsler = 11‰. 5671 tidige Fødsler = 963 ‰, 216 førtidige Fødsler = 37 ‰.

Af Børnene fødtes i Issestilling 5657 = 960 ‰, i Ansigtsstilling 21 = 4 ‰, i Sædestilling 116 = 20 ‰, i Fodstilling 42 = 7 ‰, Tvær- og Skraaleje 35 = 6 ‰, Stillingen uangivet 15 = 3 ‰.

Fødslen endte ved Naturen hos 5630 = 956 ‰, ved Fremtrækning hos 46 = 8 ‰, ved Vending ved Issestilling hos 23 = 4 ‰, ved Vending ved Skraaleje hos 32 = 6 ‰, ved Tangen hos 154 = 26 ‰, ved skarpe Instrumenter hos 2 = 0 ‰. Moderkagen udtagen i 41 Tilfælde = 7 ‰.

Af 5887 fødte Børn ere 5752 levendefødte = 977 ‰, 135 dødfødte = 23 ‰.

Levendefødte. Efter Distriktslægernes Kvartalsberetninger er der i hele Fysikatet født 5882 levende Børn (i Viborg Amt 3637, i Thisted Amt 2245).

Fødselspromillen er for hele Fysikatet 31.

I samtlige Købstæder er født 872 levende Børn = 30 ‰ (i Viborg 289, i Skive 158, i Thisted 180, i Nykjøbing [Mors] 245).

I samtlige Landkredse er født 5010 levende Børn (i Viborg Amts Landkredse 3190, i Thisted Amts Landkredse 1820), Fødselspromillen er for alle Landkredse 31 (i Viborg Amts Landkredse 32, i Thisted Amts Landkredse 29).

Dødfødte. Efter Jordemoder- og Lægeanmeldelserne er der fra hele Fysikatet anmeldt 135 Dødfødte (i Viborg Amt 84, i Thisted Amt 51).

For samtlige Købstæder er anmeldt 24 Dødfødte (Viborg 8, Skive 2, Thisted 7, Nykjøbing [Mors] 7).

For samtlige Landkredse er anmeldt 111 Dødfødte (Viborg Amt 74, Thisted Amt 37).

Uægtefødte Børn. Efter Præsternes Aarsskemata udgjorde de Uægtefødte i hele Fysikatet 60 ‰ af alle Fødsler (Viborg Amt 69 ‰, Thisted Amt 45 ‰).

I Købstæderne:	1909.	1908.	1907.	1906.	1905.
Viborg	97 ‰	106 ‰	79 ‰	112 ‰	97 ‰
Skive	108 —	117 —	87 —	78 —	61 —
Thisted	50 —	66 —	33 —	62 —	47 —
Nykjøbing (Mors)	65 —	71 —	52 —	55 —	56 —
I Landkredsene:					
Viborg Lægedistrikts Landkreds	58 —	52 —	66 —	54 —	54 —
Skive — —	64 —	42 —	36 —	45 —	65 —
Sjørup — —	36 —	9 —	34 —	46 —	19 —
Silkeborg — —	41 —	69 —	63 —	40 —	52 —
Frijsenborg — —	78 —	62 —	50 —	76 —	62 —
Randers — —	86 —	95 —	125 —	127 —	98 —
Hobro — —	71 —	60 —	110 —	38 —	52 —
Farsø — —	99 —	66 —	33 —	81 —	78 —
V. Hanherred — —	54 —	32 —	59 —	33 —	34 —
Thisted — —	38 —	12 —	20 —	25 —	14 —
Vestervig — —	28 —	27 —	28 —	33 —	43 —
Thyholm — —	49 —	19 —	52 —	20 —	41 —
Morsø — —	47 —	41 —	36 —	48 —	51 —

Af samtlige 5960 fødte Børn er 5605 ægte, 355 uægte.

Af de 5605 ægtefødte Børn var 130 dødfødte = 23 ‰.

Af de 355 uægtefødte Børn var 5 dødfødte = 14 ‰.

Dødsfald.

I Aaret 1909 døde i Købstæderne 375*)

— — — — — Landkredsene 2150

Tilsammen 2525

Dødelighedsprocenten er for hele Fysikatet 13 (for Købstæderne 13, for Landkredsene 13).

I Viborg Købstad døde 126 = 12 ‰ af Folkemængden.

- Skive — — 70 = 13 — - —

- Thisted — — 81 = 12 — - —

- Nykjøbing (M) — 98 = 15 — - —

*) I Købstæderne døde i 1909 134 Individer, der ikke var hjemmehørende her, og ikke er medregnede i denne Oversigt

Den højeste Dødelighedspromille i Forhold til Folketal falder paa Skive Landkreds med 15, derefter har Frijsenborg, Randers, Thisted, Vestervig og Morsø Landkredse hver 14; den laveste Dødelighedspromille falder paa Sjørup, Silkeborg og Hobro Landkredse med 10 for hver.

Dødeligheden har i 1909 saavel i Købstæderne som i Landkredsene været mindre end i de 4 foregaaende Aar. Dødelighedspromillen var i 1905: 14, 1906: 14, 1907: 14 og 1908: 15.

Efter Alder og Køn stiller Dødeligheden sig i Købstæderne paa følgende Maade:

Af det samlede Antal Døde, 375, var

0—1 Aar.	1—5 Aar.	5—15 Aar.	15—65 Aar.		Over 65 Aar.	
			Mænd	Kvinder.	Mænd.	Kvinder.
97	9	15	55	60	63	76
258 $\frac{0}{00}$	24 $\frac{0}{00}$	40 $\frac{0}{00}$	147 $\frac{0}{00}$	160 $\frac{0}{00}$	168 $\frac{0}{00}$	203 $\frac{0}{00}$
			307 $\frac{0}{00}$		371 $\frac{0}{00}$	

	0—1 Aar.	1—5 Aar.	5—15 Aar.	15—65 Aar.		Over 65 Aar.		
				Mænd.	Kvinder.	Mænd.	Kvinder.	
I Viborg døde	31	1	2	23	23	20	26	= 126
- Skive —	17	2	4	14	16	9	8	= 70
- Thisted —	17	4	7	10	10	11	22	= 81
- Nykjøbing (M.) døde	32	2	2	8	11	23	20	= 98

De vigtigste Dødsuarsager i Købstæderne var:

	0—1 Aar.	1—5 Aar.	5—15 Aar.	15—65 Aar.		Over 65 Aar.		Ialt.
				Mænd.	Kvinder.	Mænd.	Kvinder.	
Morbus cordis	"	"	"	7	9	16	18	50
Tuberculosis	"	2	5	18	17	1	1	44
Bronchopneum. & Bronchit. capill.	23	2	1	1	1	4	7	39
Marasmus senilis	"	"	"	"	"	12	21	33
Cancer	"	"	"	6	6	7	8	27
Cholerine & Catarrh. intest. acut.	15	"	"	"	1	"	1	17
Vitia innata	17	"	"	"	"	"	"	17

Befolkningens Tilvækst.

Generaltabel

over Levendefødte og Døde (Dødfødte ikke medregnede) i de enkelte Købstæder og Landkredse efter Distriktslægenes Kvartalsberetninger i Forhold til Folketal.

Købstæderne.	Folketal.	Antal Fødsler.	Fødselspromille.	Antal Dødsfald*).	Dødspronille.	Overskuds- promille.
Viborg	10525	289	27	232	22	5
Skive	5534	158	28	70	13	15
Thisted	6789	180	27	99	15	12
Nykjøbing (Mors)	6672	245	40	108	18	22
Samtlige Købstæder	29520	872	30	509	17	13
Landkredsene.						
Viborg	36000	1065	30	444	12	18
Skive	28700	957	33	434	15	18
Sjørup	2697	84	31	28	10	21
Silkeborg	8450	267	32	84	10	22
Frijsenborg	7500	219	29	105	14	15
Randers	6529	230	35	94	14	21
Hobro	6000	206	34	60	10	24
Farsø	5000	162	32	60	12	20
V. Hanherred	8700	255	29	105	12	17
Thisted	17620	493	28	246	14	14
Vestervig	13580	415	31	184	14	17
Thyholm	5225	142	27	65	12	15
Morsø	17027	515	30	241	14	16
Samtlige Landkredse	163028	5010	31	2150	13	18
Hele Embedsomraadet	192548	5882	31	2659	14	17

Ved Overskud af Fødte over Døde er Befolkningen i 1909 vokset i Købstæderne med 363 = 13 ‰, i Landkredsene med 2860 = 18 ‰.

*) Herunder medregnet 134 Individuer, der ikke var hjemmehørende i Købstæderne (i Viborg 106, i Thisted 18, i Nykjøbing [Mors] 10).

Oversigt over Fødsels- og Dødspromillen i de sidste 10 Aar.

Fødselspromillen:

	1900.	1901.	1902.	1903.	1904.	1905.	1906.	1907.	1908.	1909.	Gennemsnit for Tiaaret.
Købstæderne	30	29	29	28	29	30	29	32	30	30	30
Landkredsene . . .	31	30	30	29	30	31	32	30	31	31	31
Hele Fysikatet . .	31	30	30	29	30	31	31	31	31	31	31

Dødspromillen.

Købstæderne	20	20	16	17	17	18	18	19	20	17	18
Landkredsene . . .	15	13	15	14	13	14	13	14	14	13	14
Hele Fysikatet . .	16	15	15	15	13	15	14	14	15	14	15

Overskudspromillen.

Købstæderne	10	9	13	11	12	12	11	14	10	13	12
Landkredsene . . .	16	17	15	15	17	17	19	16	17	18	17
Hele Fysikatet . .	15	15	15	14	17	16	17	17	16	17	16

Sygeligheden.

I Aaret 1909 er ialt anmeldt:

I Købstæderne	3122	epidemiske Sygdomstilfælde	=	106 ‰	af Befolkningen.
I Landkredsene	9522	—	=	58 ‰	—
I hele Fysikatet	12644	—	=	66 ‰	—

I Aaret 1908 anmeldtes:

I Købstæderne	4166	epidemiske Sygdomstilfælde	=	142 ‰	af Befolkningen.
I Landkredsene	13752	—	=	85 ‰	—
I hele Fysikatet	17918	—	=	94 ‰	—

I Tiaaret 1900—1909 har gennemsnitlig

af Bybefolkningen 124 ‰

„ Landbefolkningen 62 ‰

„ hele Befolkningen 71 ‰

været anmeldt angrebne af epidemiske Sygdomme.

Sygeligheden, der i 1908 var meget over Gennemsnittet, er saaledes i 1909 ikke saa lidt under Middeltallet; dette gælder næsten alle Købstæder og Landkredse. Kun Viborg Købstad og Thisted Landkreds opvise større Tal i 1909 end i 1908, men for Viborg Købstads Vedkommende er Tallet for begge Aar under det normale, nemlig 106 og 107 ‰, og for Thisted Landkreds's Vedkommende var Promillen for 1908 = 56 og for 1909 = 68.

Oversigt

over de epidemiske Sygdomme i Viborg og Thisted Amters Fysikat i Aaret 1909
 efter de af Distriktslægerne til Fysik特et indsendte Sygelistes.

Sygdomme.	Købstæderne.					Landkredsene.													Hele Embeds- området.				
	Viborg.	Skive.	Thisted.	Nykjøbing (Mors).	Samtlige Købstæder.	% af Folketal.	Viborg.	Skive.	Sjørup.	Silkeborg.	Frijsenborg.	Randers.	Hobro.	Farsø.	V. Hanherred.	Thisted.	Vestervig.	Thyholm.	Morsø.	Samtlige Landdistrikter.	% af Folketal.	Tilsammen.	% af Folketal.
Febris typhoidea.	50	103	3	21	156	5	9	20	8	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	37	0.2	193	1
Meningitis cerebrospinal. epidem.	17	4	12	21	54	2	1	18	26	9	12	4	4	14	6	1	15	3	19	3	1	3	1
Diphtheria (incl. Group.)	6	7	3	16	16	0.5	8	8	8	8	2	3	4	20	20	14	47	3	15	146	1	200	1
Scarlatina.	11	7	142	1	154	5	21	13	2	2	12	3	4	193	7	14	96	3	81	126	1	142	1
Morbilli.	37	33	2	3	42	1	229	7	11	8	2	1	1	25	7	25	96	1	303	409	3	563	3
Tussis convulsiva.	25	6	3	1	62	2	39	27	3	1	2	1	1	3	2	7	1	5	1	79	2	345	2
Angina parotidea.	71	2	7	18	102	3	34	25	3	11	13	1	5	6	1	7	19	2	18	146	0.5	141	1
Erysipelas.	6	2	2	2	2	0.1	7	10	1	2	1	1	1	1	2	1	2	2	1	25	0.2	248	1
Febris puerperalis.	2	1	1	3	3	0.1	2	2	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	3	0.1	27	0.1
Tetanus & Trismus neonat.	2	1	1	2	2	0.1	2	3	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	7	1	5	0.1
Febris intermittens.	1	1	1	3	3	0.1	2	3	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	10	1
Febris rheumatica a. 1. Anfald.	14	6	9	4	33	2	28	17	3	1	8	1	2	7	3	1	5	1	15	102	1	234	1
Pneumonia crouposa b. Gentagne Anf.	7	2	2	1	12	2	25	17	10	8	8	1	15	2	2	11	10	4	8	87	1	619	3
Tuberculosis pulmonum et laryngis.	13	4	31	12	60	2	105	84	29	11	35	10	8	29	13	60	113	19	36	559	3	279	1
Tracheo-Bronchitis.	14	3	17	5	39	1	42	38	25	18	10	2	2	11	10	31	33	3	9	240	1	3832	20
Bronchopneum. & Bronchit. capill.	192	201	402	157	952	32	563	365	71	26	85	7	12	32	86	500	797	61	264	987	18	1140	6
Influenza.	53	16	59	25	153	5	319	140	23	16	45	12	38	43	37	103	129	14	9	987	6	1787	9
Angina tonsillaris.	273	41	16	53	383	13	586	204	28	41	48	17	38	69	57	54	169	37	56	1404	9	1586	8
Cholerae & Catarrh. intest. acut.	205	77	132	129	543	18	303	137	22	9	49	8	14	33	30	100	171	44	73	993	6	1285	7
Varicellæ.	123	48	90	79	340	12	270	182	19	15	32	22	6	23	20	71	188	12	85	945	6	26	0.1
Icterus catarrh. epidem.	4	4	3	7	7	0.2	6	6	7	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	13	0.1	17	11
Andre epidemiske Sygdomme.	3	3	3	3	3	0.1	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	8	0.1	11	11
Tilsammen.	1125	554	934	509	3122	106	2637	1852	255	177	362	91	129	259	288	1201	1798	207	766	9522	58	12644	66
% af Folketal.	107	100	137	76	106		73	47	95	21	48	14	22	52	33	68	132	40	45	58		66	
Gonorrhoea.	5	8	9	1	23	1	1	6			4	1		3		5	5			25	0.2	48	0.2
Ulcus venereum.	2	1	2	2	5	0.2	1	1								1	1			2		7	
Syphilis acquisit. (e coit. imp.)	1		5	2	10	0.3		1			1					1	1			1		17	
Syphilis (acquisit.) insens.					1															1		2	
Syphilis congenita.					1															1		1	
Scabies.	14	2	10	34	60	2	110	185	21	11	6	1	7	48	9	48	97	10	135	668	4	728	4
Delirium tremens.		2	3	2	7	0.2	3	11			2					1	7			24	0.1	31	0.2

De enkelte Sygdomme.

Den typhoide Feber, der i de senere Aar er traadt mere og mere i Baggrunden, har i 1909 ladet høre fra sig paa en højst uhyggelig Maade baade i Skive og Viborg. I September udbrød pludselig som ved en Eksplosion en stor Epidemi i Skive By, der fortsatte sig til Aarets Udgang og omfattede ca. 100 Tilfælde i Byen og ca. 20 Tilfælde i de nærmeste Landsogne. Epidemien toges under offentlig Behandling fra 10. September til 7. December. I Viborg optraadte en Epidemi af typhoid Feber — rimeligvis importeret fra Skive — i Slutningen af September. Der anmeldtes 49 Tilfælde, men af disse optraadte de 47 paa Sindssygeanstalten.

Fra Købstæderne er ialt anmeldt 156 Tilfælde, nemlig 103 i Skive, 50 i Viborg og 3 i Thisted, i Nykjøbing (Mors) ingen.

Fra Landdistrikterne anmeldtes 37 Tilfælde, der fordeler sig med 20 i Skive Lægedistrikt, 9 i Viborg og i Silkeborg, Randers, Hobro, Farsø, Thisted, Vestervig, Thyholm og Morsø Lægedistrikter 1 hvert Sted.

Epidemisk Hjerne-Rygmarvbetændelse (*Meningitis cerebrospinalis epidem.*) er i 1909 kun anmeldt med 3 Tilfælde (i de 3 foregaaende Aar med 8 Tilfælde).

Ondartet Halssyge og Strubehoste (*Diphtheria + Croup*) har i 1909 ligesom i de senere Aar holdt sig stærkt i Baggrunden. For hele Fysikatet er anmeldt 200 Tilfælde (i 1907: 256 og i 1908: 222).

I Købstæderne forekom 54 Tilfælde, nemlig i Nykjøbing (Mors) 21, i Viborg 17, i Thisted 12 og i Skive 4.

I Landdistrikterne forekom 146 Tilfælde omtrent ligeligt fordelt over hele Fysikatet, undtagen i Hobro og Farsø Lægedistrikter, hvor Sygdommen aldeles ikke optraadte.

Sygdommen har været tilstede næsten hele Aaret, men kun sporadisk. Et Par mindre Husepidemier omtaltes dog af Læge Nielsen i Koldby og Distriktslægen i Fjerritslev.

Af Skarlagensfeber (*Scarlatina*) er der fra hele Fysikatet anmeldt 142 Tilfælde (i 1908: 75).

Fra Købstæderne anmeldtes 16 Tilfælde, hvoraf 7 i Skive, 6 i Viborg og 3 i Thisted, i Nykjøbing (Mors) ingen.

Fra Landdistrikterne anmeldtes 126 Tilfælde. Af disse forekom 47 i Vestervig Lægedistrikt, 26 i Skive og 20 i Thisted. Iøvrigt smaa Tal. I Sjørup, Randers, Farsø og Thyholm Lægedistrikter optraadte Sygdommen ikke.

I Skive Lægedistrikts Landsogne, særlig Aasted og Selde, var der Aaret rundt spredte Tilfælde af Skarlagensfeber. I Vestervig Lægedistrikt optraadte Sygdommen i Aarets første og sidste Maaneder som en lille Epidemi, der fra Hurup bredte sig mod Øst og Nord. I Thisted Lægedistrikts Landsogne optraadte 15 af de anmeldte 20 Tilfælde i Januar Maaned.

Mæslinger (*Morbilli*) er i 1909 optraadt som en ret betydelig Epidemi i Vestervig og Thisted Lægedistrikter. Epidemien, der begyndte i Vestervig-Egnen i September 1908, fortsatte sig i de 5 første Maaneder af 1909 og vandrede samtidig nordpaa, følgende Landevejen gennem Thisted Lægedistrikts Landsogne til Thisted By, der fra April til August havde ca. 140 Tilfælde. Epidemien var gennemgaaende mild, og der har selvfølgelig været angrebet et langt større Antal Individer end anmeldt; men fra Hundborg beretter Læge Buus dog om svære Tilfælde med alvorlige

Komplikationer. — Ogsaa paa Mors, særlig i den sydvestlige Del, var der en Mæslinge-Epidemi, som sikkert er importeret fra Thy over Forbindelsen ved Nees Sund.

Fra hele Embedsomraadet er anmeldt 563 Tilfælde (i 1908: 804 og i 1907: 577).

I Købstæderne forekom 154 Tilfælde, hvoraf 142 i Thisted, 11 i Viborg og 1 i Nykjøbing (Mors).

I Landdistrikterne forekom 409 Tilfælde, nemlig 193 i Thisted Lægedistrikt, 96 i Vestervig, 81 paa Mors, 21 i Viborg Lægedistrikt, 13 i Skive, 3 i Randers og 2 i Sjørup.

Kighoste (*Tussis convulsiva*) er atter i 1909 optraadt epidemisk i Viborg Lægedistrikt, særlig i Landsognene, men har iøvrigt kun vist sig sporadisk i Fysikatet.

I det hele anmeldtes 345 Tilfælde (i 1908: 1373 og i 1907: 1606).

Fra Købstæderne anmeldtes 42 Tilfælde, heraf 37 i Viborg, og fra Landdistrikterne anmeldtes 303 Tilfælde, hvoraf de 229 forekom i Viborg Lægedistrikt og Resten spredt med smaa Tal rundt i de øvrige Lægedistrikter. Kun Hobro, Vestervig og Thyholm Lægedistrikter var helt fri.

Faaresyge (*Angina parotidea*) er i 1909 anmeldt med 141 Tilfælde imod 190 i 1908 og 102 i 1907.

I Købstæderne forekom 62 Tilfælde (heraf 33 i Skive og 25 i Viborg) og i Landkredsene optraadte 79 Tilfælde (af disse 39 i Viborg Lægedistrikt og 27 i Skive Lægedistrikt).

Rosen (*Erysipelas*) er i 1909 anmeldt med 248 Tilfælde (i 1908: 177) nemlig 102 i Købstæderne og 146 i Landkredsene.

Barselfeber (*Febris puerperalis*). Efter Jordemødrenes Fødselsprotokoller har de Fødendes Antal i 1909 været 5822; af disse har 27 haft Barselfeber, altsaa 4,6 ‰.

Efter Sygelisterne optraadte i Købstæderne 2 Tilfælde (begge i Skive) og i Landkredsene 25 Tilfælde, nemlig 10 i Skive Lægedistrikt, 7 i Viborg, 2 i Silkeborg, 2 i Vestervig og 1 i Sjørup, V. Hanherred, Thisted og Morsø hvert Sted.

Af Stivkrampe hos Nyfødte (*Tetanus & Trismus neonat.*) er anmeldt ialt 5 Tilfælde, 2 i Viborg Købstad, 2 i Skive Lægedistrikts Landsogne og 1 paa Thyholm.

Af Blæresygdom hos Nyfødte (*Pemphigus neonat.*) er anmeldt ialt 10 Tilfælde (i 1908: 33, i 1907: 26). Af disse optraadte i Købstæderne 3 (i Viborg, Skive og Thisted 1 hvert Sted) og i Landdistrikterne 7 (3 i Skive Lægedistrikt, 2 i Viborg, 1 i Hobro og 1 i Vestervig).

Koldfeber (*Febris intermittens*) er kun anmeldt med 1 Tilfælde i Thisted Lægedistrikts Landkreds.

Gigtfeber (*Febris rheumatica*) er anmeldt med ialt 234 Tilfælde, heraf 45 i Købstæderne og 189 i Landkredsene. Af de 234 Tilfælde er 135 1ste Anfald og 99 gentagne Anfald.

Lungebetændelse (*Pneumonia crouposa*) er anmeldt med 619 Tilfælde (i 1908: 607, i 1907: 649), hvoraf 60 fra Købstæderne og 559 fra Landkredsene. Tilfældene var omtrent jævnt fordelt over hele Fysikatet, dog havde Vestervig Lægedistrikt forholdsvis mange (113) i Forhold til Folketallet, medens Skive Købstad kun havde 4 Tilfælde.

Lunge- og Strubetuberkulose (*Tuberculosis pulmonum et laryngis*) er for hele Fysikatet anmeldt med 279 Tilfælde (i 1908: 333, i 1907: 392, i 1906: 428), af disse er fra Købstæderne anmeldt 39 (Thisted 17, Viborg 14, Nykjøbing (Mors) 5, Skive 4) og fra Landkredsene 240 (Viborg Lægedistrikt 42, Skive 38, Vestervig 33, Thisted 31, Sjørup 25, Silkeborg 18, Farsø 11, Frijsenborg 10, V. Hanherred 10, Morsø 9, Hobro 8, Thyholm 3, Randers 2).

Af de befalede Beretninger om hvert enkelt Tilfælde af utvivlsom Tuberkulose i Lunger og Strubehoved er indkommen 315 (fra Viborg Amt 200 og fra Thisted Amt 115), hvilket udgør 1,6 ‰ af den samlede Folkemængde (for Viborg Amt 1,7, for Thisted Amt 1,5).

Brystkatarrh (*Tracheo-Bronchitis*) er anmeldt med 3832 Tilfælde (i 1908: 4222, i 1907: 3665, i 1906: 3306).

I Købstæderne forekom 952 Tilfælde, i Landdistrikterne 2880 Tilfælde.

Sygdommen har ligesom de foregaaende Aar særlig hjemsøgt Vestervig Lægedistrikt, idet der herfra er anmeldt 797 Tilfælde (59 ‰ af Folkemængden), men ogsaa fra Thisted Lægedistrikt — saavel Købstad- som Landdistrikt — er der anmeldt særlig mange Tilfælde (ialt 902 Tilfælde = 37 ‰ af Folkemængden).

Katarrhalsk Lungebetændelse og kapillær Brystkatarrh (*Bronchopneum. & Bronchit. capill.*) er anmeldt med 1140 Tilfælde (i 1908: 1301 og 1907: 1343).

Influenza er i 1909 anmeldt med 1787 Tilfælde (i 1908: 3729, i 1907: 2253, i 1906: 631).

I Købstæderne forekom 383 Tilfælde, i Landdistrikterne 1404 Tilfælde.

Uagtet Sygdommen ikke tilnærmelsesvis var saa fremtrædende som i de foregaaende Aar, saa har den dog været tilstede i de fleste Lægedistrikter næsten hele Aaret. Som sædvanlig har Viborg By og Viborg og Skive Lægedistrikters Landsogne langt det største Antal (ialt 1063 Tilfælde mod 1787 i hele Fysikatet), men ogsaa Vestervig Lægedistrikt, der i det Hele er en særlig hjemsøgt Lokalitet, møder op med 169 Tilfælde.

Halsbetændelse (*Angina tonsillaris*) er anmeldt med 1536 Tilfælde (543 fra Købstæderne og 993 fra Landdistrikterne) mod 1533 Tilfælde i 1908 og 1474 i 1907.

Cholérine og akut Tarmkatarrh (*Cholérine & Catarrh intest. acut.*) er i 1909 kun anmeldt med 1285 Tilfælde imod 2957 i 1908.

Veneriske Sygdomme. Det samlede Antal af veneriske Sygdomme for hele Fysikatet er 75, hvilket omtrent svarer til de foregaaende Aar, naar undtages 1908 med sine 96 Tilfælde. I 1907 anmeldtes 79 Tilfælde, i 1906: 76, i 1905: 73.

Antallet af Gonorrhoeetilfælde er 48, af hvilke 23 forekom i Købstæderne, 25 i Landdistrikterne.

Af Syphilis acquisit (e. coit. imp.) er i Købstæderne forekommet 10 Tilfælde og i Landdistrikterne 7 Tilfælde.

Af Syphilis insons forekom 2 Tilfælde, af Syphilis congenita 1 Tilfælde og af Ulcus venereum 7 Tilfælde.

Fnat (*Scabies*) er anmeldt med 728 Tilfælde, heraf fra Købstæderne 60 og fra Landkredsene 668 (i 1908: 824, i 1907: 748, i 1906: 554 og i 1905: 587).

Drankergalskab (*Delirium tremens*) er i 1909 anmeldt med 31 Tilfælde, 7 fra Købstæderne og 24 fra Landsognene (i 1908: 25, i 1907: 21, i 1906: 17 og i 1905: 20).

Af de anmeldte Tilfælde forekom langt det største Antal i Skive Landkreds (11) og i Vestervig Lægedistrikt (7).

Andre epidemiske Sygdomme.

Epidemisk Gulsot (*Icterus catarrhalis epidem.*) omtales fra flere Lokalteter, særlig Egnen omkring Kjellerup og Bjerringbro samt fra Thorum-Thise i Salling, hvor Læge Clausen iagttog ca. 30 Tilfælde.

Kroniske Sygdomme.

Det samlede Antal Dødsfald af kroniske Sygdomme i Købstæderne udgør (efter Fradrag af de Individder, der ere hjemmehørende andetsteds) 282, af disse opføres Hjertesygdom (Morbus cordis) med 50, Tuberkulose med 44 og Kræft (Cancer) med 27.

Overførte Dyresygdomme.

Tineaformer, overførte fra Husdyr (især Kalve) omtales af mange Læger.

Forgiftninger.

Forgiftning ved Bromoform omtales af Schjerup i Kjellerup. Helbredelse.

En Masseforgiftning ved Kødsuppe er iagttaget af Rossen i Bjerringbro. Helbredelse.

To Tilfælde af Forgiftning ved „Sæbelud“, af hvilke det ene endte dødeligt, er iagttaget af Lundh i Højslev og Andersen i Ajdt.

En Kulilteforgiftning hos en Gasarbejder er behandlet af Mohr i Nykjøbing (Mors).

Den offentlige Hygiejne.

Forholdene er i det Hele som anført i de sidste Beretninger. Paa Landet opføres stadig nye, tidssvarende Skolebygninger. Vandværker anlægges rundt om i Landsbyerne. Kloaker er anlagt i Stoholm og i Hvidbjerg (Thyholm). I Nykjøbing er det bleven tilladt at indrette W. C.

Legale Forretninger.

Der er i Aaret 1909 foretaget 97 legale Forretninger.

Legalt Ligsyn er foretaget 93 Gange:

Selvmord: 26 (Drukning 1, Hængning 22, Skudsaar 1, Fald og Knusning 1, Gift 1).
 Ulykkelige Hændelser: 65 (Drukning 21, Hængning 2, Kvælning og Ihjelliggen 2, Fald
 og Knusning 12, Forfrysning 1, Forbrænding 2, andre Hændelser 25).
 Drab og Mord: 2.

Legal Obduktion er udført 4 Gange:

2 Børn, fødte i Dølgemaal,
 1 Kvinde, Selvmord ved Karbolsyreforgiftning, og
 1 Mand, død ved ulykkelig Hændelse, Nedstyrtning.

Offentlig Vaccination.

Ved den offentlige Vaccination er i 1909 vaccineret 4785 Børn.

Apothekvæsen.

Antallet af Apotheker var ved Udgangen af Aaret 1909 ialt 19, hvoraf 5 Hjelpeapotheker.
 Apotheket i Roslev er overdraget til Apotheker Laurits Christensen af Haverslev.

Apotheker A. Lausen i Vils er afgaaet ved Døden, og Apotheket i Vils er derefter overdraget til Cand. pharm. C. F. M. Hansen af Frederiksberg.

Følgende Apotheker er i 1909 visiterede: Ny Apothek i Viborg, Apothekerne i Kjellerup, Thisted og Nykjøbing (Mors) samt Hjelpeapothekerne i Aalestrup, Hundborg og Frøstrup.

Medikamenthaandkøbsudsalg.

Af saadanne fandtes ved Udgangen af Aaret 1909 i Fysikatet 19 (Jegindø, Karby, Rødding pr. Skive, Vesløs, Lem, Frøslev, Oddense, Ræhr, Hjørdemaal, Klejtrup, Sejerslev, Selde, Møldrup, Nørbæk, Gjedsted, Klitmøller, Fuur, Svankjær og Houlbjerg).

Udsalget i Møldrup	er oprettet ifølge Bevilling af 22. Februar 1909,
— i Nørbæk	— af 10. Marts 1909,
— i Gjedsted	— af 27. Maj 1909,
— i Klitmøller	— af 16. Juli 1909,
— paa Fuur	— af 16. August 1909,
— i Svankjær	— af 13. December 1909 og
— i Houlbjerg	— af 13. December 1909.

Sygehusene i Viborg og Thisted Amters Fysikat i Aaret 1909.

	Viborg Amts og Bys fælles Sygehus i Viborg.	Viborg Amts og Skive Bys fælles Sygehus i Skive.	Viborg Forsørgelsesanstalts Sygeafdeling.	Krabbeholm Sanatorium.	Thisted Amts og Bys fælles Sygehus i Thisted.	Thisted Amts og Nykjøbing Bys fælles Sygehus i Nykjøbing (M.).	Thisted Amtssyge- hus i Vestervig.	Thisted Amtssyge- hus i Koldby.	Thisted Amtssyge- hus i Hvidbjerg.	Thisted Amtssyge- hus i Fjerritslev.	Læge Buus's Klinik i Hundborg.
Antal Senge	90	102	19	115	88	50	22	12	12	28	13
Antallet af Syge ved Aarets Begyndelse...	56	56	10	105	38	12	14	7	1	8	7
„ indkomne i Aarets Løb ..	650	735	113	235	444	265	121	154	108	85	66
Udskrevne efter fuldendt Kur	556	512	59	216	324	208	107	140	82	60	57
„ uden fuldendt Kur	46	129	30		64	45	13	4	19	6	3
Døde	44	62	17	12	33	10	4	2	5	5	3
Tilbage ved Aarets Slutning	60	88	17	112	61	14	11	15	3	22	10
Sygedagenes Antal for de Udskrevne, for alle	24181	25891	3851	32002	17424	7454	4348	3899	2464	3170	3253
„ gennemsnitlig for hver	40, ₂	40, ₄	43, ₂₇	148, ₂	44, ₉₁	29, ₄₆	36, ₂₄	27, ₁	24, ₄	48, ₀	54, ₂
Sygedagenes Antal for de Døde, for alle ...	1339	1942	1508	1421	2163	574	471	39	99	152	78
„ gennemsnitlig for hver	30, ₄	31, ₃₂	88, ₇₁	118, ₄	65, ₅₅	57, ₄₀	117, ₇₅	19, ₅	19, ₈	30, ₄	26, ₀
Maaneden med <i>størst</i> Belægning	Nvbr.	Debr.	Maj	Debr.	Debr.	Nvbr.	Maj	Debr.	Aug.	Debr.	Marts
Antal Forplejningsdage	2584	3218	668	3539	2102	650	628	588	356	558	409
Daglig Middelbelægning	86, ₁₁	103, ₈₀	21, ₅₅	114, ₂	67, ₈₁	21, ₆₆	20, ₂₅	18, ₉	11, ₅	18	13, ₁
Maaneden med <i>mindst</i> Belægning	Septb.	Jan.	Septb.	Juni	Juli	Juli	Nvbr.	Septb.	Jan.	Aug.	Nvbr.
Antal Forplejningsdage	1897	2308	357	2815	1030	387	161	277	98	286	214
Daglig Middelbelægning	63, ₂	74, ₄₅	11, ₉₀	93, ₈	33, ₂₃	12, ₄₈	5, ₉₆	9, ₂	3, ₂	9, ₂	7, ₁
Antal Forplejningsdage for hele Aaret ...	27344	31102	6003	38444	18652	6095	4370	4502	2604	5446	3618
Daglig Middelbelægning	74, ₉	85, ₂₁	16, ₄₄	105, ₃	51, ₁₁	16, ₇₀	11, ₉₇	12, ₃	7, ₁	14, ₃	9, ₉
Legemsbeskadigelser	57	53	6		71	27	11	3		7	3
Fnat	8	64	12		25	65	8	13	11	6	3
Sindssygdomme	13	17	11		23	13	12	6			
Veneriske Sygdomme	3	10	10		9	6				2	
Andre akutte Sygdomme	206	267	26		159	84	63	82	69	31	36
Andre kroniske Sygdomme	363	324	48		157	70	27	50	28	39	24
Af ovenanførte Antal lede af:											
Gonorrhoea	2	4	3		3	1				1	
Venerisk Saar		1				1					
Syphilis	1	3	7		6	4				1	
Typhoid Feber	27	53			5	2		1			
Meningitis cerebro-spin. epidem.	3				1						
Diphtheria	36	19			44	25	6	13			
Croup	7	1				13					
Scarlatina	11	18			5	2	22	20			
Drankergalskab		7	1		4	5	3	1			
Pyæmi											
Rosen											
Hospitalsbrand											
Antal Sunde	14	38			2			2	3		

Anm. Viborg Amt er Medejer af Sygehusene i Hammel og Hobro og har efter Overenskomst med de paagældende Amter Ret til at indlægge Patienter paa Sygehusene i Silkeborg, Randers og Farsø.

Lægepersonalet.

Aaret sluttede med 1 Fysikus, 7 Distriktslæger, 2 Militærlæger, 3 Læger ved Sindssygeanstalten i Viborg, 56 praktiserende Læger og Reservelæger ved Sygehuse, ialt 69 Læger, hvoraf 18 har Distributionsret.

Tilgang: Læge K. Rosenstand blev ansat som 2den Reservelæge ved Sindssygeanstalten i Viborg.

— E. V. Hartvig Møller nedsatte sig i Bjerringbro.

— N. M. N. Deigaard — — i Thisted.

— O. A. Mohr — — i Nykjøbing (Mors).

— C. B. de Fine Olivarius — — i Nykjøbing (Mors).

Afgang: — P. Hecht fratraadte Stillingen som Reservelæge ved Sindssygeanstalten i Viborg og fraflyttede Byen.

— N. J. F. Hvilsom fraflyttede Ans.

— J. M. T. Hersom — Skive.

— N. C. J. Yde — Thisted.

— A. J. Andersen — Nykjøbing (Mors).

Distriktslæge Dr. med. F. Jørgensen i Thisted blev afskediget med Pension, men vedblev at praktisere i Thisted, indtil han kort Tid efter afgik ved Døden.

Tandlæger.

Ved Udgangen af Aar 1909 fandtes i Fysikatet 13 Tandlæger (4 i Viborg, 2 i Kjellerup, 2 i Skive, 1 i Sjørup, 2 i Thisted og 2 i Nykjøbing [Mors]).

Tilgang: Marthine Larsen i Kjellerup.

Jordemødre.

Jordemødrenes Antal ved Udgangen af Aaret 1909 var ialt 93

Distriktsjordemødre 74

Reservejordemødre 4

Privat prakts. Jordemødre 10

Privatiserende Jordemødre 5

Der har i 1909 været afholdt Jordemoderkonferencer med ialt 33 Jordemødre.

Uddannede Sygeplejersker.

Ved Udgangen af Aaret fandtes i Fysikatet 68 uddannede Sygeplejersker.

Licentierede Practici

findes ikke i Fysikatet.

Fysikatet for Viborg og Thisted Amter.

August 1910.

Heiberg.